



## ازدواج مجدد

**کلیدواژه:** تعدد زوجات، ازدواج مجدد.

**پرسش:** چرا برای مرد [عاشق](#) امکان ازدواج مجدد هست ولی برای زن عاشق این امکان وجود ندارد؟  
**پاسخ:** ما در این بحث چند همسری و [چند شوهری](#) را از لحاظ فردی و اجتماعی بررسی خواهیم کرد، تا روشن شود که این عوامل فردی و اجتماعی چگونه حکم به جواز چند همسری و عدم جواز چند شوهری می‌کند. البته خواننده محترم در هنگام قضاوت، باید شروط قضاوت یعنی بی‌طرفی و جامع‌نگری را رعایت کنند، و گرنه هیچ وقت به سر منزل نخواهند رسید.

### فهرست مندرجات

- ۱ - چند همسری در برهه‌های تاریخی مختلف
  - ۱.۱ - قبل از اسلام و مسیحیت
  - ۱.۲ - بعد از ظهور مسیحیت
  - ۱.۳ - ظهور اسلام
- ۲ - مقایسه زن و مرد از لحاظ چند شوهری و چند همسری
  - ۲.۱ - مقایسه از لحاظ فردی
    - ۲.۱.۱ - تفاوت در ساختار روانی و عواطف
    - ۲.۱.۲ - تسلط جسمانی مرد و تسلط قلبی زن
    - ۲.۱.۳ - تفاوت در اهمیت جنبه معنوی و مادی زناشویی
  - ۲.۲ - از لحاظ اجتماعی
    - ۲.۲.۱ - بالا بودن میزان زنان آماده ازدواج از مردان
    - ۲.۲.۲ - محدودیت قدرت باروری در زن
    - ۲.۲.۳ - چند شوهری و نامشخص بودن هویت پدری فرزند
    - ۲.۲.۴ - اصل تک همسری در اسلام
- ۳ - عدم جمع عشق دو مرد در دل زن
- ۴ - منابع برای مطالعه بیشتر
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

### چند همسری در برهه‌های تاریخی مختلف

چند همسری برای مرد و چند شوهری برای زن از زمان‌های قدیم مورد بحث بوده و در برهه‌های مختلف [تاریخ](#)، نظرات مختلفی ارائه شده است.

#### ← قبل از اسلام و مسیحیت

یکی از بارزترین نظرات قبل از [اسلام](#) و [مسیحیت](#) نظریه [افلاطون](#) بود که می‌گفت: «هر زنی می‌تواند با هر مردی [رابطه جنسی](#) داشته باشد و هر مردی هم می‌تواند با هر زنی رابطه جنسی داشته باشد.» این نظریه افلاطون آنقدر مضحک بود که خود افلاطون و اطرافیان نتوانستند در عمل آن را اجراء کنند و او مجبور شد نظریه خود را پس بگیرد.

#### ← بعد از ظهور مسیحیت

پس از ظهور مسیحیت [تک همسری](#) به صورت قانونی در آمد و کسی [حق](#) نداشت بیشتر از یک همسر را انتخاب نماید. در ضمن بحث اشکالات این نظریه به خودی خود ظاهر خواهد شد.

#### ← ظهور اسلام

اما در دوران ظهور اسلام در [جزیره العرب](#) چند همسری به صورت نامحدود و بدون هیچ قید و شرطی رواج داشت، که اسلام آن را به صورت

محدود و با در نظر گرفتن شرایط سختی اجازه داد. اما چند شوهری را اسلام به هیچ وجه جایز نمی‌داند و آن را ضد [فطرت](#) بشری می‌داند.

## مقایسه زن و مرد از لحاظ چند شوهری و چند همسری

این مقایسه، از دو جهت قابل طرح است و در نظر گرفتن هر دو جهت، برای نتیجه گیری ضرورت دارد.

### ← مقایسه از لحاظ فردی

#### ← تفاوت در ساختار روانی و عواطف

از نظر [روان‌شناسی](#)، تفاوتی اساسی بین ساختار روانی و گرایش‌ها و عواطف زن و مرد وجود دارد. روان‌شناسان معتقدند که زنان به طور طبیعی «تک شوهرگر» می‌باشند و فطرتاً از تنوع همسیر گریزانند و خواستار پناه یافتن زیر چتر حمایت عاطفی و عملی یک مرد می‌باشند و [تنوع‌گرایی](#) در زنان نوعی بیماری است. ولی مردان ذاتاً تنوع‌گرا و «چند زن‌گرا» می‌باشند و چنان که می‌دانید [احکام](#) اسلام همه متناسب با نیازهای واقعی و ویژگی‌ها و خصلت‌های ذاتی انسان وضع گردیده است. [۱۱](#) پرسش‌ها و پاسخ‌ها، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، دفتر هفتم، ص ۲۵۲.

#### ← تسلط جسمانی مرد و تسلط قلبی زن

تفاوت مبنی بر تناسبی که در مرد و زن هست این است که به مرد تسلط جسمانی و ظاهری و به زن تسلط نهانی و قلبی داده شده است. و نیز مرد طبعاً خشن و زن طبعاً لطیف و نیز مرد فکری و زن عاطفی و نیز مرد عاشق و زن جمیل آفریده شده است. نه تنها نوع [علاقه](#) مرد به زن با علاقه مرد به اشیاء متفاوت است، بلکه نوع علاقه مرد به زن با نوع علاقه زن به مرد نیز متفاوت است و هر کدام شکل خاص و مظاهر و تجلی خاصی دارد. اینکه به مرد میل به [تغزل](#) و به زن میل به [تیرج](#) داده شده ناشی از دو حس متفاوتی است که میان آنها هست. مرد می‌خواهد از لحاظ قلبی مقهور و از لحاظ جسمی صاحب و بی‌رقیب باشد و زن می‌خواهد از لحاظ قلبی قاهر و از لحاظ جسمی تحت حمایت باشد. [۱۲](#) یادداشت‌های استاد مطهری، انتشارات صدرا، چاپ اول، ج ۵، ص ۱۰۲.

#### ← تفاوت در اهمیت جنبه معنوی و مادی زناشویی

چند زنی برای یک مرد می‌توانسته امتیازی شمرده شود، اما چند شوهری هیچ وقت برای زن امتیازی نبوده و نخواهد بود. علت این تفاوت این است که مرد طالب شخص زن است و زن طالب قلب مرد و [فداکاری‌های](#) او. برای مرد مادامی که شخص زن را در اختیار دارد اهمیتی ندارد که قلب زن را از دست بدهد. از این رو مرد اهمیتی نمی‌داده که در چند زنی قلب و عواطف زن را از دست می‌دهد. ولی برای زن قلب و عواطف مرد اصلت دارد. اگر آن را از دست بدهد، همه چیز را از دست داده است. به عبارت دیگر، در امر [زناشویی](#) دو عنصر دخالت دارد. یکی مادی و دیگری معنوی. عنصر مادی زناشویی جنبه‌های جنسی آن است که در جوانی در منتهای اوج و غلیان است و تدریجاً رو به کاهش و [آرامش](#) می‌رود. جنبه معنوی آن عواطف رقیق و صمیمانه‌ای است که میان آنها حکم‌فرما می‌شود. و احياناً هر چه زمان می‌گذرد نیرومندتر می‌گردد. یکی از تفاوت‌های زن و مرد این است که برای زن عنصر دوم (معنوی) بیشتر از عنصر اول (مادی) اهمیت دارد، برخلاف مرد. زناشویی برای زن بیشتر جنبه معنوی دارد و برای مرد بیشتر جنبه مادی و لااقل جنبه مادی و معنوی زناشویی برای مرد مساوی است. [۱۳](#) نظام حقوق زن در اسلام، مجموعه آثار، استاد مطهری، ج ۱۹، ص ۳۱۲، چاپ اول، سال ۷۶.

#### ← از لحاظ اجتماعی

#### ← بالا بودن میزان زنان آماده ازدواج از مردان

به چند دلیل میزان زنان واجد شرایط ازدواج خیلی بیشتر از مردان واجد شرایط ازدواج می‌باشد: دلیل اول: آمارهای موجود در سطح جهان نشان می‌دهد میزان تولد دختر غالباً بیش از پسر می‌باشد. بنابراین «تک زنی» باعث می‌شود همواره تعدادی از زنان تا آخر عمر از نعمت ازدواج محروم بمانند و این ظلمی فاحش در حق آنهاست. دلیل دوم: در طول [تاریخ](#)، همواره بر اثر حوادث اجتماعی مثل [جنگ](#)، تصادفات، غرق شدن، سقوط کردن، زیر آوار ماندن، دچار درنده گان شدن و هزاران حادثه دیگر تلفات مردها خیلی بیشتر از زن‌ها بوده است و چون زن‌ها، دیگر کارهای سخت را به عهده نمی‌گرفتند تلفات کمتری داشتند. و اکثراً بی‌شوهر می‌مانند و طبیعی است که غالب مردان جوان حاضر به ازدواج با چنین کسانی برای اولین بار نیستند. جالب است بدانید که پس از جنگ جهانی دوم در آلمان چند هزار بیوه زن که سرپرستان خود را در جنگ از دست داده بودند به تظاهرات پرداختند و از [کلیسا](#) درخواست کردند که چند همسری را مجاز بدانند، ولی کلیسا در برابر این درخواست سرسختی نشان داد و همین باعث شد که پس از آن [فساد](#) و [یزه‌کاری](#) در آلمان به شدت رواج یابد. [۱۴](#) علامه طباطبائی، المیزان، ترجمه سید مجد خامنه، بنیاد علمی و فکری علامه، ج ۴، ص ۲۱۴.

دلیل سوم: مقاومت بیشتر زن در برابر بیماری‌ها می‌باشد. چیزی که اخیراً در پرتو علوم پزشکی کشف شده است و آن اینکه مقاومت مرد در

برابر بیماری‌ها از مقاومت زن کمتر است و در نتیجه تلفات مردان به واسطه بیماری‌ها از تلفات زن بیشتر است. [۱۵] . نظام حقوق زن در اسلام، ص ۳۲۰.

نتایج:

۱. فزونی عدد زن آماده ازدواج بر عدد مرد آماده ازدواج، برای طبقه زنان تولید «حق» می‌کند و برای مردان و زنان متأهل ایجاد «وظیفه»، یعنی تعدد همسر به خاطر ضرورت‌های اجتماعی حق زنان بی‌سرپرست می‌باشد نه مردان.  
۲. بخاطر فزونی عدد زنان آماده ازدواج بر مردان آماده ازدواج، تک همسری مطلق عملاً به خطر افتاده است. تک همسری مطلق که شامل تمام خانواده‌ها بشود افسانه‌ای بیش نیست. یکی از دو راه در پیش است: یا رسمیت یافتن تعدد زوجات و یا رواج **معشوقه‌بازی**؛ به عبارت دیگر یا چند همسر شدن محدودی از مردان متأهل، که حتماً از ۱۰ درصد تجاوز نخواهد کرد، و سر و سامان یافتن و خانه و زندگی پیدا کردن زنان بی‌شوهر و یا باز گذاشتن راه معشوقه بازی؛ و چون در صورت دوم هر معشوقه‌ای می‌تواند با چندین مرد ارتباط داشته باشد، اکثریت قریب به اتفاق مردان متأهل عملاً دارای چند همسر خواهند بود.

[۱۶] . نظام حقوق زن در اسلام، ص ۳۳۱.

و این فاجعه‌ای عظیم می‌باشد که عملاً در غرب در جریان است. و این خود برای تمام زنان دغدغه‌های فکری ایجاد خواهد کرد. و چه بسیار مفاسد که از این دغدغه‌های فکری، تولید می‌شود.

۳. از این فزونی زنان، همچنین معلوم می‌شود که از لحاظ اجتماعی هم **تک شوهری** ضرورت دارد و هم چند همسری.  
۴. از اینجا معلوم می‌شود که چند همسری یک ضرورت اجتماعی است که به خاطر یک مشکل اجتماعی که برای زنان به وجود آمده، اجازه داده شده است و **اسلام** آن را ترویج نمی‌کند بلکه به خاطر اینکه جامعه اسلامی دچار بحران اجتماعی، **اخلاقی** نشود فقط اجازه داده است. و برای این تجویز، شرایط مالی، اخلاقی، جسمی و جنسی فرار داده است، که مهم‌ترین شرایط، **عدالت** بین زوجات و **تمکن مالی** برای اداره آن‌هاست. همچنین اگر مرد عدالت را اجرا کند، زن از تعدد زوجات ناراحت نمی‌شود، و اصلاً زن طبیعتاً مخالف تعدد زوجات نمی‌باشد، نگرانی زن از روی گردانی شوهر و بی‌مهری و بی‌عدالتی که در **خانواده‌های** این‌چنینی دیده یا شنیده است می‌باشد. به همین خاطر در **قرآن**

[۱۷] **نساء/سوره ۴، آیه ۱۲۹.**

هم به بسیاری از مردان گفته شده که به یک همسر قانع باشید و در پی امیال خود نروید، چون نمی‌توانید عدالت را رعایت کنید. [۱۸] **المیزان، ج ۴، ص ۳۱۴.**

## ← محدودیت قدرت باروری در زن

قدرت باروری زنان محدود است و غالب زنان پس از سن پنجاه سالگی به **نازایی** می‌رسند، در حالی که توانایی مردان بیش از این است و تا سال‌های طولانی ادامه دارد و لذا اگر مردی قصد فرزند دار شدن داشته باشد، تعدد زوجات می‌تواند مسأله را حل کند. همچنین زنان ممکن است به دلایل مختلف ( مثل **قاعدگی**، **بارداری** و **وضع حمل**، مریضی، **ناتوانی جنسی** ) از انجام وظایف زناشویی بازمانند. در این صورت، تنها راه حل برای مردانی که میل جنسی زیادی دارند و ممکن است به **روابط نامشروع** روی بیاورند، تعدد زوجات می‌باشد. [۱۹] **المیزان، ج ۴، ص ۳۱۴** به بعد.

## ← چند شوهری و نامشخص بودن هویت پدری فرزند

چند شوهری با اصل اطمینان پذیری مخالف است، مرد نه به همسر می‌تواند اطمینان داشته باشد نه به فرزند که آیا فرزند خودش هست یا نه؟ **علاقه** به فرزند امری طبیعی و غریزی بشر است. بشر به طور طبیعی می‌خواهد **تولید نسل** کند و رابطه‌اش با نسل آینده و گذشته مشخص و اطمینان بخش باشد. می‌خواهد بداند پدر کدام فرزند است و فرزند کدام پدر است. و این ارتباط نسلی یک **هویت** و اعتمادی در پدر ایجاد می‌کند، که روحیه دلگرمی به **خانواده** و **فداکاری** و **جان‌فشانی** برای زن و بچه را به دنبال دارد. می‌توان گفت زن در تولید نسل نقش اصلی را عهده‌دار است و در مراحل بارداری، وضع حمل، **شیردهی**، بزرگ کردن کودک تا وقت مدرسه، نقش او بیشتر از مرد است، به عبارتی اوست که نسل آینده را آماده می‌کند و از طرفی، از لحاظ عاطفی مرد را هم تأمین می‌کند و آماده ورود به جامعه می‌کند. پس زن است که مرد را ساخته و در واقع اجتماع را ساخته است.

پس زن ستون خانواده است و پشتوانه او **محبت** مرد می‌باشد و این محبت و یکی بودن، زن را پر انرژی می‌سازد تا هم به فرزندان محبت افشانی کند و هم مایه **آرامش** مرد و آسایش روحی او باشد. و این امر میسر نمی‌شود مگر در تک شوهری.  
چند شوهری عوارض دیگری دارد که این عوارض گریبان‌گیر غرب شده است، از جمله: محرومیت زوجین از لذت و صفای اتحاد دو روح، محرومیت فرزندان از لذت مهر **والدین** و از عواطف انسانی، پیدایش **ولد الزناها** (یعنی انسان‌های سرگردان و عقده دار که بالطبع موجودات بدبخت و جانی خواهند بود و یکی از عوامل وحشت غرب همین ولد الزناها می‌باشند)، **تنفر** از مادری، شیوع **سقط جنین** و **کورتاژ**، وقوع جنایت‌های وحشتناک.

[۱۱] یادداشت‌های شهید مطهری، انتشارات صدرا، ج ۵، ص ۷۶.

## ← اصل تک همسری در اسلام

تک شوهری و تک همسری در **اسلام** اصل می‌باشد و فطرتاً زن و مرد در زندگی زناشویی، می‌خواهند به وحدت برسند و بدیهی است که روح زندگی زناشویی که وحدت و یگانگی است در زوجیت اختصاصی بهتر و کامل‌تر پیدا می‌شود. پس مشکل این نیست که تک همسری بهتر است یا چند همسری، مشکلی که بر سر راه بشر قرار گرفته این است که به واسطه ضرورت‌های اجتماعی، مخصوصاً فزونی نسبی عده زنان نیازمند به ازدواج بر مردان نیازمند، تک همسری مطلق عملاً به خطر افتاده است. و بهترین راهی که کمترین آفات را در بردارد همین تعدد زوجات می‌باشد. و می‌توان آفات آن را با **تعلیم و تربیت** اسلامی حل کرد ولی آفاتی که زنان بی‌سرپرست در صورت ازدواج نکردن به جامعه می‌زنند را نمی‌توان با تعلیم و تربیت حل کرد. و چه مشکلات فراوانی که این زنان بر جوامع وارد کرده‌اند.

[۱۱] نظام حقوق زن در اسلام، ص ۳۳۱.

## عدم جمع عشق دو مرد در دل زن

در آخر تذکری خدمتتان عرض می‌کنم و آن اینکه با در نظر گرفتن تمام دلایل ببینید آیا زن با در دل داشتن [محبت](#) مردی می‌تواند عاشق مرد دیگری هم بشود؟ به نظر می‌رسد نسبت به مرد اول محبت ندارد و از زندگی خود راضی نیست و به همین خاطر می‌تواند [عشق](#) دیگری را در دل بگیرد و گرنه عشق دو مرد در دل یک زن امکان ندارد. و این روحیه زن با مرد متفاوت است و مرد بیشتر دل می‌دهد و جسم می‌گیرد. به عبارت دیگر [خداوند](#) مرد را عاشق و طالب و زن را محبوب و معشوق و مطلوب قرار داده است. [پیامبر](#) اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «ان كانت عنه الرجل امرأتان فلم يعدل بينهما، جاء يوم القيامة و شِقَّةُ ساقط» اگر مردی دو زن داشته باشد و میان آنان به [عدالت](#) و برابری رفتار نکند روز [قیامت](#) در حالی آورده می‌شود که نیمی از بدنش افتاده است.

## منابع برای مطالعه بیشتر

- نظام حقوق زن در اسلام، استاد مطهری، انتشارات صدرا، چاپ ۲۷، ص ۲۸۳۳۵۵.
- ترجمه تفسیر المیزان، علامه طباطبایی، ترجمه: استاد سید مجد خامنه، ناشر: اسماعیلیان، قم، چاپ ۵، جلد ۴، ص ۳۱۴.
- پرسش‌ها و پاسخ‌ها، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، دفتر هفتم، ص ۲۵۲.
- میزان الحکمة، ری شهری، حدیث شماره ۷۹۱۴

## پانویس

۱. [↑](#) پرسش‌ها و پاسخ‌ها، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، دفتر هفتم، ص ۲۵۲.
۲. [↑](#) یادداشت‌های استاد مطهری، انتشارات صدرا، چاپ اول، ج ۵، ص ۱۰۳.
۳. [↑](#) نظام حقوق زن در اسلام، مجموعه آثار، استاد مطهری، ج ۱۹، ص ۳۱۲، چاپ اول، سال ۷۶.
۴. [↑](#) علامه طباطبایی، المیزان، ترجمه سید مجد خامنه، بنیاد علمی و فکری علامه، ج ۴، ص ۳۱۴.
۵. [↑](#) نظام حقوق زن در اسلام، ص ۲۲۰.
۶. [↑](#) نظام حقوق زن در اسلام، ص ۳۳۱.
۷. [↑](#) نساء/سوره ۴، آیه ۱۲۹.
۸. [↑](#) المیزان، ج ۴، ص ۳۱۴.
۹. [↑](#) المیزان، ج ۴، ص ۲۱۴ به بعد.
۱۰. [↑](#) یادداشت‌های شهید مطهری، انتشارات صدرا، ج ۵، ص ۷۶.
۱۱. [↑](#) نظام حقوق زن در اسلام، ص ۳۳۱.

## منبع

[سایت اندیشه قم](#)

رده‌های این صفحه : [ازدواج](#) | [تعدد زوجات](#) | [زنان](#)